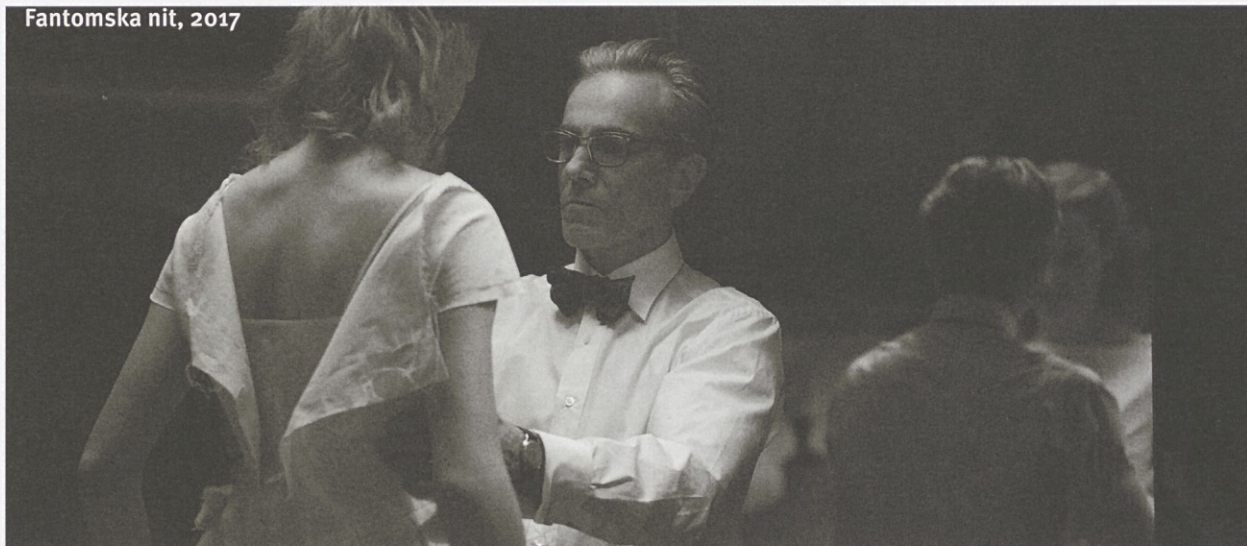

Fantomska nit, 2017

Bojana Bregar

Fantomi filmske industrije

Fantomska nit | *Phantom Thread*

leto 2017

režija Paul Thomas Anderson

država ZDA, Anglija

dolžina 130'

Čeravno so ga spregledali na oskarjih, je film **Fantomska nit** (*Phantom Thread*, 2017) brez dvoma eden najboljših leta 2017 ter tudi eden najboljših filmov Paula Thomasa Andersona, kar ob njegovem več kot opaženem in cenjenem opusu nekaj pomeni. Če bi nas zanimal razlog, zakaj so ga – z izjemo nagrade za kostumografijo, ki jo je prejel Mark Bridges – spregledali, in za zabavo recimo, da nas zanima, potem bi ta najverjetneje bil, da je *Fantomska nit* za trenutne potrebe Hollywooda, ki so potrebe marketinškega spektakla ter lažne »samorefleksije« ob seizmičnih spremembah nešteti kampanj, usmerjenih k enakopravnosti in inkluzivnosti v filmski industriji, preprosto neprimeren kandidat. Za kaj takega je naravnost preveč staromodni, saj kot pogoj za užitek zahteva od svojega gledalca vsaj nekaj potrpežljivosti in pozornosti. Če to potrpežljivost in pozornost premoremo, smo zanj bogato nagrajeni, kajti vse, prav vse, kar ustvarja ta film, je z eno besedo dovršeno. Tu je prijetno zrnata, mehka fotografija, gibka kamera (via Paul Thomas Anderson) pa

vsak prizor preplavi z razburljivo energijo. Tu je nepozabna in nespregljiva filmska glasba Andersonovega rednega sodelavca Johnnyja Greenwoda, sicer člana zasedbe Radiohead, ob kateri se film dvigne iz komornih okvirov in nas prestavi v stanje sladke zasanjanosti. In ne nazadnje, kaj bi bil film, v katerem obleke igrajo tako posebno vlogo, brez kreacij, hkrati diš jemaajočih in zadržanih, ob katerih nam skoraj postane žal, da živimo v času H&M in atletske mode?

A tudi če vse to upoštevamo, je tisti glavni razlog, zaradi katerega je *Fantomska nit* ultimativno prelep izdelek, prej kot fotografija, glasba in kostumografija vendarle njegova sposobnost, da evocira resnične človeške emocije, ne da bi se posluževal bližnjic in manipulacij. Dober primer zadržanega mojstrstva je način, kako nam pusti, da spoznamo protagoniste, ne da bi si pri tem dovolil podajanje v katalog njihove osebne zgodovine. V resnici skozi celoto filma izvemo zelo malo o trojici njegovih protagonistov, a kljub temu na koncu čutimo, da smo z njimi delili življenje, v katerem smo ostali povezani z nevidno, neuničljivo *fantomsko nitjo*.

Reynolds Woodcock (Daniel Day Lewis) je »dressmaker«, nekaj, kar je danes modni oblikovalec, v njegovem času, povojnih petdesetih, pa se je temu reklo krojač. Woodcock svoje obleke, ki mu jih šiva legija predanih šivilj, ponuja izrecno ženskam. Ne katerimkoli ženskam. House of Woodcock skrbi, da je londonska elita žena in deklet oblečena morda ne po zadnji modi (Woodcock je vzvišen nad tako bežnimi idejami, kot sta »zadnji trend« in pariški »chic«), zato pa vedno brezhibno in v stilu, ki se jim poda. Kot vsi kreativni ljudje je tudi Reynolds nagnjen k nenadnim izbruhom navdih in neprestanega dela, ki izčrpa njegove živce in ne več tako mlado telo, zato za blaginjo, duhovno in materialno, skrbi Cyril (Leslie Manville), njegova nadvse praktična in uravnotežena sestra, ki zaseda poslovni prestol modnega

imperija Woodcock. Njena naloga pa je očitno tudi ta, da diskretno in čim manj boleče odslavlja bratove muze oziroma ljubimke, ki se jih Reynolds – zaželeni, a tudi večni samec – praviloma naveliča, preden se prebijejo skozi prvi jutranji opečenelec. Toda nekega lepega dne se med potovanjem po britanskem podeželju v vidno polje večnega samca Reynoldsa spotakne Alma (Vicky Krieps), mlada, postavna, skrivnostna priseljenka, in že po prvem usodnem srečanju se začno niti njunega odnosa neustavljivo prepletati in zapletati. Kar se na koncu potem razplete, zaplete in odvijje, je bogata tkanina, v katero PTA odene svojo klasično ljubezensko komedijo, ki v razigrani sofisticiranosti gravitira na shakespearijanski teritorij Neukročene trmoglavke, dokler svojega kompasa nenadoma ne obrne k Hitchcocku ali – če smo pripravljeni pogledati malce globlje v brezno – celo k von Trierju, denimo k *Antikristu* (Antichrist, 2009). Nenadni premik v vzdušju je prelomna točka filma, ki utegne zmotiti nekatere gledalce, saj po videnem ni več poti nazaj v staro, idilično in resnici na ljubo naivno predstavo o odnosu med ljubimcema – popolnoma namreč izbriše možnost, da bi stvari padle na svoje predvideno mesto, predpisano po receptu bodisi preživetega patriarhalnega reda bodisi aktualnejših, a zato nič manj zmotnih predsodkov o eni in edini dinamični moči med spoloma, katere logična posledica je zloraba. Ljudje, ki bi radi videli v Woodcocku starejšega moškega, agresorja in izkoriščevalca v odnosu do mlajše in po pravilu nemočne Alme, njegove žrtve, ti ljudje – z vsem dolžnim spoštovanjem – sami le utrjujejo stereotipne predstave o ravnotežju moči med spoloma, in vso situacijo postavljajo v stanje nekakšne samoizpolnjujoče se prerokbe. Alma je ženska, ki bi jo drugačen film pripeljal v zgodbo zato, da bi jo discipliniral in iz nje po možnosti naredil žrtev, kolateralno škodo na račun vase zagledanega genija. A tega v *Fantomski niti* ne boste našli. Zgodi se namreč nekaj drugega; sočutje, razumevanje, empatija in vse, kar v luči njenega dejanja zveni paradoksnost, toda služi posebni dinamični, ki pripelje do enakopravnosti med partnerjema. Morda se ne boste strinjali s tem, toda film nudi veliko, iz česar bi se lahko o ljubezni in odnosih kaj naučili, saj se izogiba enostavnim predstavam romantične ljubezni, ki še vedno prevladujejo v popularni kulturi, zato pa iskreno in odprto nagovori pričakovanja, ki jih gojimo do bodočih partnerjev, do iger, ki jih zavedno, in še bolj nezavedno, v odnosu igramo. Za pozitivno filmsko izkušnjo pa naposled ne škodi kdaj tudi zavestno pomisliti na zgodovinski kontekst, v katerem se film odvija.

Andersonu se ta tvegani scenaristični eksperiment obrestuje po zaslugi magnetizma igralske zasedbe, s katero preživimo dve uri in deset minut, a si na koncu želimo, da bi bila naša večnost skupaj tista, ki si jo v filmu obljubita Alma in Reynolds. Kaj manj ali več bi lahko rekli o igri Daniela Day Lewisa, kot da sublimno ujame ranljivo, malenkostno

negotovost globoko strastnega in neizmerno kreativnega Reynoldsa Woodcocka (mimogrede, igralec mu je sam izbral ime), ki diha svoj poklic, svojo obrt in vanjo vlije toliko svoje osebnosti in namena, da jo povzdigne v umetnost. Paul Thomas Anderson se v intervjujih šali, da nasprotno od pričakovanj igralci, ki dobijo priložnost zaigrati ob boku razvpitega Lewisa, niso prestrašeni, saj so ob njem tudi sami videti bolje. Morda je to res. A če bi verjeli temu, bi najbrž naredili veliko krivico izjemni Vicky Krieps, ki je popolnoma prepričljiva kot Alma, priseljenka, o kateri ne vemo skoraj ničesar in – bodimo iskreni – ravno toliko vemo tudi o Vicky Krieps. V Luksemburgu rojena igralka ima sicer že za seboj nekaj filmskih vlog, a se v resnici zdi kot novo odkritje, in Paul Thomas Anderson nam je vsem naredil uslugo. Zagotovo ni videti, da jo je naredil njej, kajti Vicky Krieps se ob vsej nenadni slavi, ki ji jo je prinesla ta vloga, ne zdi posebno pretresena ali, bogne daj, hvaležna. Za kaj takega je preveč izdelana, odločna igralka, ki se zna postaviti zase in s svojo prezenco požanje toliko naše pozornosti, da je popolnoma enakovredna, če ne celo močnejša od Daniela Day Lewisa. To bi z lahkoto rekli tudi za drugo najvidnejšo vlogo, Cyril, ki jo con gusto utelesi Lesley Manville, za katero se človek vpraša, kje se je skrivala ves ta čas, in seveda si mora odgovoriti, da se sploh ni skrivala, da je bila ves čas v filmih in še pogosteje na odru in da v resnici nimamo izgovora, da ne poznamo njenega imena (*mea maxima culpa*). Kakorkoli že, za obe si lahko le želimo, da bi trenutni medijski žaromet, ki sije nanju, kmalu pomenil več novih projektov, in več užitka za nas.

V novih projektih pa nas po vsem sodeč ne kani več navduševati Daniel Day Lewis, za katerega naj bi bila to čisto zadnja vloga na filmu in kjerkoli drugje. Razlog za to odločitev naj bi bil po besedah igralca osebne narave – vseobsegajoč občutek žalosti, ki ga je prevzel proti koncu snemanja *Fantomske niti*. Čeprav v njegovi upodobitvi Woodcocka ni ničesar dojemljivo tragičnega, je čutiti določeno melanholijo, ki pa je tako za Lewisa kot posledično za nas trenutno še nepojasnljiva. Morda je vredno omeniti, da je Paul Thomas Anderson svoj film posvetil nedavno preminulemu režiserju, mentorju in dolgoletnemu prijatelju Jonathanu Demmu, ki je umrl le nekaj dni po končanem snemanju *Fantomske niti*. Karkoli že naj bo razlog za upokojitve Daniela Day Lewisa, najbrž vsi po malem upamo, da so vesti o tem preuranjene in da si bo premislil, če ne zaradi drugega morda že zato, da bo kdaj znova zaigral v filmu režiserja, ki iz njegove igre izvabi takšno razkošno paletu emocionalnih stanj in nas uspe z njimi celo nasmejati na čisto poseben, topel, pre-človeški način. Četudi je rezultat preveč staromoden in premalo kul, nekateri, tako kot Woodcock, prej kot na chic in trende stavimo na brezčasno eleganco klasičnega. Moja stava je, da bo – kot tiste prelepe obleke iz petdesetih – tudi ta film kljuboval času in po pol stoletja še vedno izgledal magično. **E**